

Jaarverslag 2019

Het BHIC heeft twee gezichten, enerzijds is het een archief dat wettelijke taken uitvoert, anderzijds is het een publieksinstelling die inhoud geeft aan de maatschappelijke opgave.

In de archieffunctie bewaart en beheert het BHIC 'op goede, geordende en toegankelijke wijze' zo'n 40 strekkende kilometer papieren archief, alsook een groeiend aantal terabyte aan digitale bestanden. Omdat het hier overwegend gaat om de archieven van gemeenten, waterschappen, provincie en Rijk vormt het BHIC dus onderdeel van de transparante informatiehuishouding van de overheid.

In de publieksfunctie bewerkt, verrijkt, redigeert en presenteert het BHIC de historische informatie en beleving voor een breed publiek. De geschiedenis is daarbij geen doel op zich, maar bovenal een middel om bij te dragen aan de maatschappelijke cohesie: door de historische content aan te bieden als een aangename en zinvolle vrijetijdsbesteding kan het publiek zich verbonden voelen met de eigen leefomgeving, met de eigen geschiedenis, met de eigen identiteit. Het gaat dus bovenal om 'binding'. Interactiviteit tussen klanten onderling en met het BHIC vormt daarbij een belangrijk sleutelwoord.

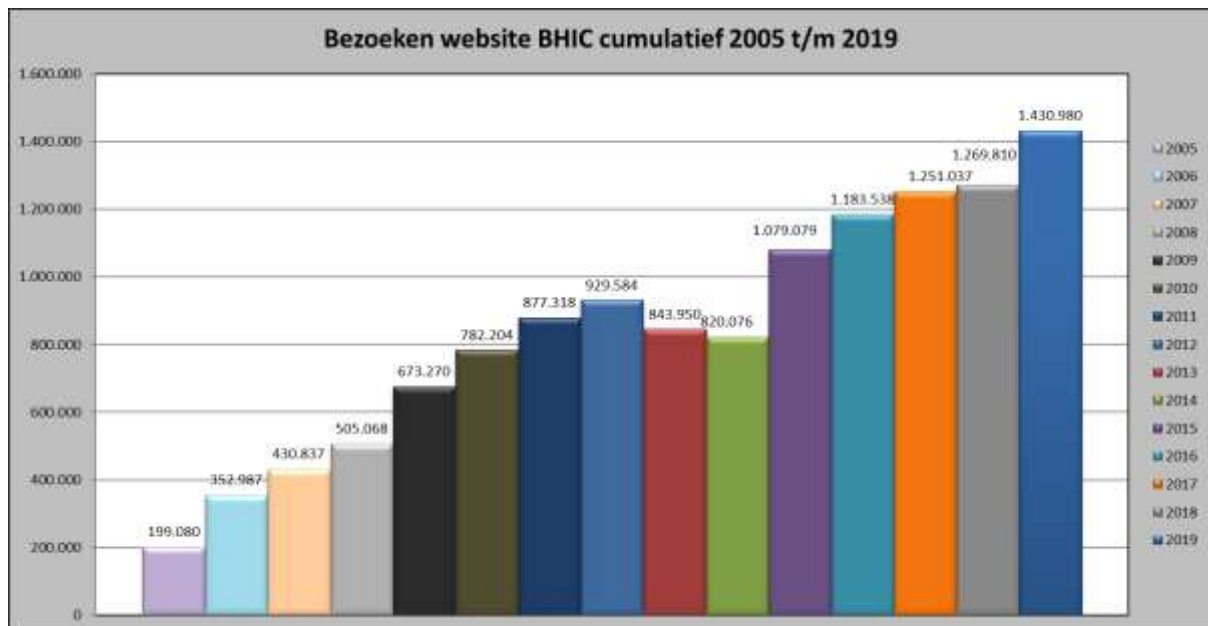
In dit 15^e jaarverslag sinds de oprichting van het BHIC in 2005 worden de geboekte resultaten in 2019 geschetst: eerst aandacht voor de publieksfunctie, daarna komt de archieffunctie aan bod.

de publieksfunctie

Voor de trouwe lezer van de jaarverslagen van het BHIC is het inmiddels een vertrouwd beeld: de bedrijfsresultaten worden gepresenteerd en getoetst aan de hand van de drieledige operationele missie: meer publiek, meer divers publiek, meer tevreden publiek. En net als in voorafgaande jaren is er op al deze terreinen weer een (zeer) stevige progressie waar te nemen.

meer publiek

De website van het BHIC – Het geheugen van Brabant - is verreweg de belangrijkste publiekstrekker. Werd deze site in 2018 nog 1.269.810 keer bezocht, in 2019 steeg dat resultaat met 13% tot het astronomische aantal van 1.430.980 bezoeken. Afgaande op de jaarverslagen van vergelijkbare instellingen kan zonder reserve worden geconstateerd dat het BHIC met dit resultaat het grootse digitale publieksbereik realiseert van alle archieven in Nederland. Het vormt het werk van vele jaren, zoals onderstaande grafiek illustreert.

In feite is het publieksbereik nog groter omdat het BHIC naast deze centrale website nog enkele satellietwebsites in de lucht houdt, zoals www.deautovanmijnopa.nl (over Brabantse autobezitters in de periode 1906-1951), www.watstaatdaer.nl (online oefentool voor het lezen van oude handschriften) en www.wierookwijwaterenworstenbrood.nl (gewijd aan het rijke roomse leven 1900-1960). Aan deze reeks werden in de 2^e helft van 2019 nog drie satellieten toegevoegd: www.brabantsdorpsleven.nl (Brabantse prentbriefkaarten 1900-1940), www.brabantsegeneuvelen.nl (eregalerij van de meer dan 2000 gesneuvelde militairen en verzetsstrijders van 1940 tot heden) en www.dewandeling.tv (240 afleveringen van het gelijknamige tv-programma van Omroep Brabant). Tezamen werden deze satellieten nog eens 200.000 keer bezocht, wat het totale publieksbereik brengt op ruim 1,6 miljoen bezoeken.

Behalve de instandhouding van eigen websites draagt het BHIC ook inhoudelijk bij aan externe websites. Een mooi voorbeeld is www.wiewaswie.nl, een landelijke database gevuld met de genealogische gegevens van alle grote Nederlandse archieven. In 2019 werd het Brabantse deel niet minder dan 450.000 keer bezocht, waardoor het totaal aantal bezoeken aan BHIC-producten ruim 2 miljoen bedraagt.

Deze bezoekaantallen zijn objectief en zeer precies te bepalen. Heel anders is dat met de berekening van het aantal individuen dat achter deze bezoeken schuilgaat. Sommige klanten bezoeken de sites immers slechts incidenteel, andere gebruikers daarentegen zijn dagelijks op de websites te vinden. De software die deze bezoekersregistratie bijhoudt (Google Analytics) komt op een totaal aantal van meer dan een half miljoen individuele gebruikers. In deze becijfering wordt echter geen rekening gehouden met dubbeltellingen. Om die reden hanteert het BHIC diverse filters en wordt uitgegaan van ca. 200.000 bezoekers. Het werkelijk aantal is vermoedelijk hoger, maar als absolute ondergrens is het cijfer zeker betrouwbaar. Deze intrinsieke onnauwkeurigheid vraagt om een gedegen publieksonderzoek zoals dat een jaar of tien geleden door een student van Tilburg University is verricht; aldus kunnen nieuwe, meer secure referentiepunten worden verkregen.

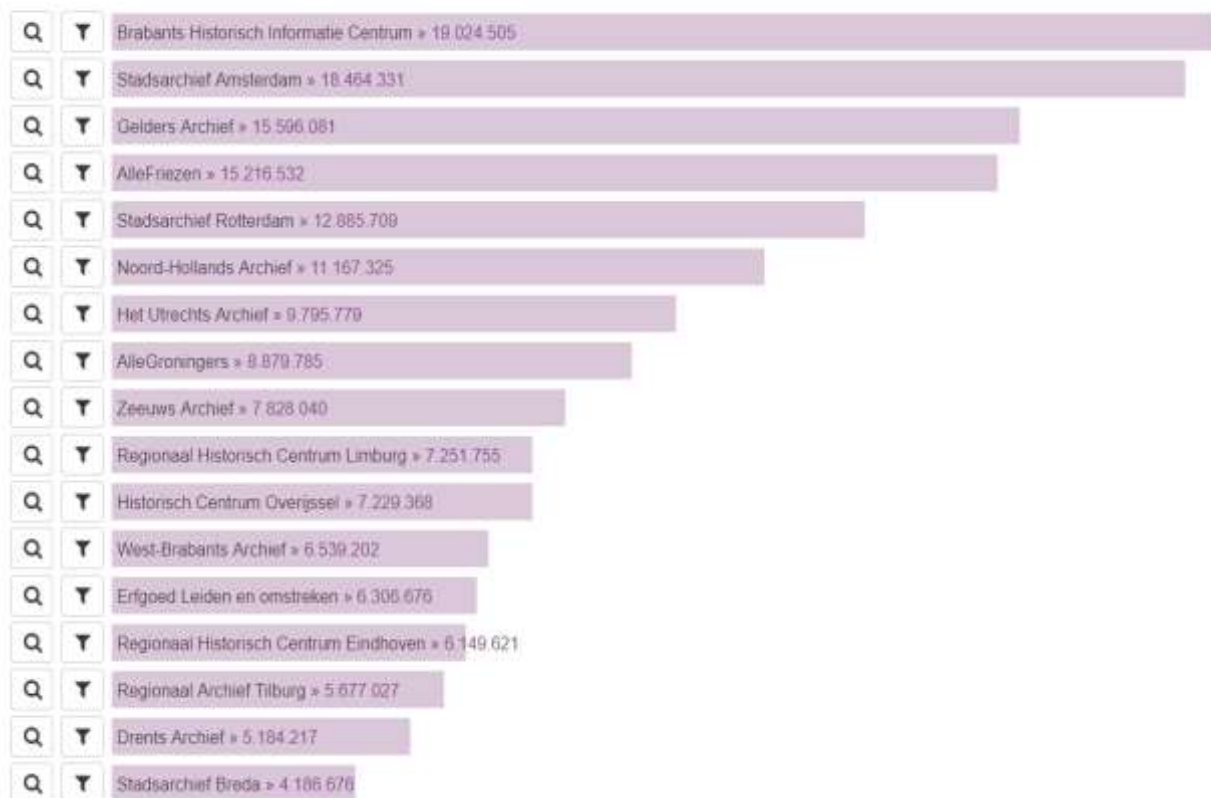
Worden de aantallen bezoeken (1,6 miljoen) en bezoekers (200.000) aan elkaar gerelateerd dan bezoekt de individuele klant jaarlijks gemiddeld acht keer de eigen websites van het BHIC. De gemiddelde duur van een bezoek bedroeg in 2019 bijna acht minuten, in totaal leverde de BHIC-sites dus 210.000 uur leesplezier op. Dit is nagenoeg hetzelfde rendement als in 2018 (211.000), toen er minder bezoeken geteld werden, maar de gemiddelde verblijfsduur per sessie hoger lag (10 minuten). Het BHIC draagt dus onverminderd en substantieel bij aan de zinvolle vrijetijdsbesteding van zijn gebruikers die in totaal zo'n 20 miljoen pagina's op de websites raadpleegden.

Hoe zijn al deze indrukwekkende cijfers nu te verklaren? Het heeft allemaal te maken met de gigantische hoeveelheid informatie die digitaal wordt aangeboden. 2019 was wat dat betreft een absoluut topjaar: er werden niet alleen drie nieuwe satellietwebsites gelanceerd, ook de centrale website Het geheugen van Brabant werd uitgebreid met maar liefst vier nieuwe onderdelen: de zeer succesvolle internatenkaart (over katholieke kostscholen), de crashkaart (over de luchtoorlog boven Brabant 1940-1945) en voorts twee sites gewijd aan de dagboeken van commissarissen van de koningin: Van Voorst tot Voorst (1894-1928) en De Quay (1944).

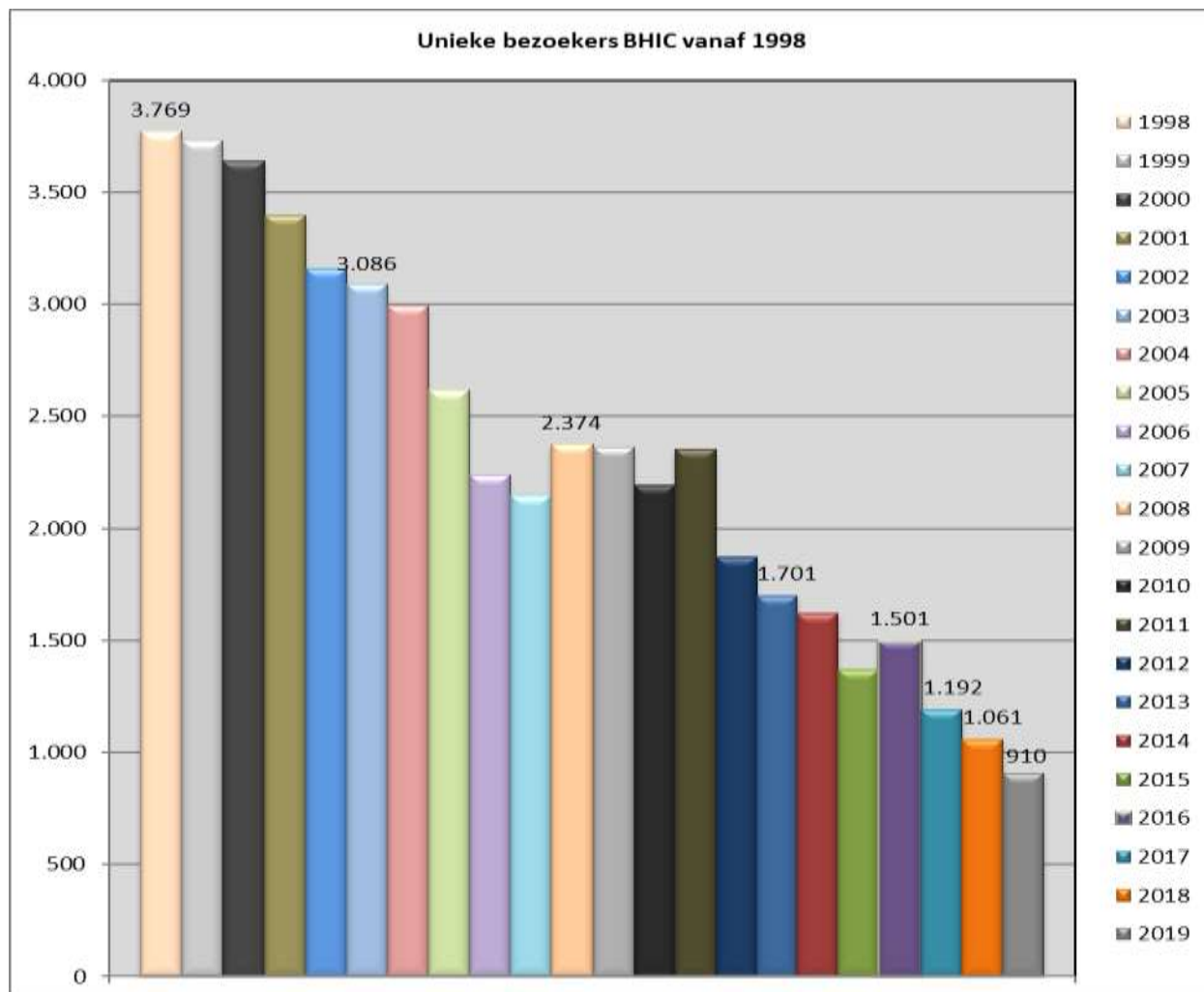
Naast deze meer verhalende toevoegingen werden ook de genealogische databases flink aangevuld. Onderstaande grafiek maakt duidelijk dat het BHIC het grootse digitale aanbod heeft van alle archieven in Nederland; alleen het veel grotere Stadsarchief Amsterdam komt in de buurt, de overige instellingen blijven ver achter.

De 211.679.859 persoonsvermeldingen komen uit akten die beschikbaar zijn gesteld door de volgende 90 archiefinstellingen:

gesorteerd op aantal persoonsvermeldingen

In schril contrast met het enorme digitale bereik staat de structurele afname van het aantal klanten dat het fysieke archief bezoekt. De grafiek spreekt geheel voor zich:

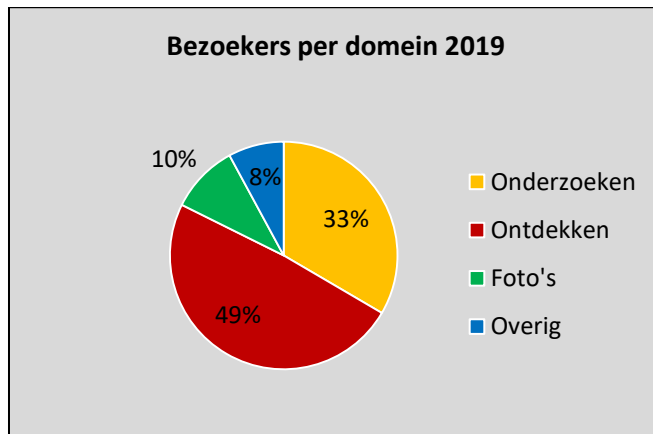

Deze neerwaartse trend is landelijk en gezien de verregaande digitalisering ook onherroepelijk. Op kortere termijn zal verdere reductie van de openingstijden en/of bezoek op afspraak dan ook onvermijdelijk zijn. Deze maatregelen zullen overigens geen kostenbesparende effecten hebben; het ingeroosterde personeel van de studiezaal verricht tijdens het werk nu al een groeiend aantal digitale dienstverleningstaken.

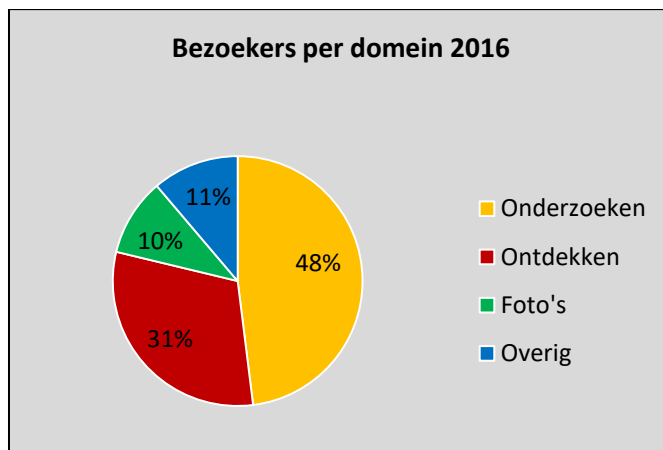
meer divers publiek

Traditioneel bestaat het archiefpubliek uit genealogen en historisch onderzoekers. Het zijn overwegend specialisten, die met grote deskundigheid en dito volharding de bronnen doorzoeken. Van aanvang af heeft het BHIC gepoogd om ook een andersoortig publiek aan te trekken: minder geoefend, minder specialistisch, minder gedreven door onderzoeksdoel of hobby. Zij bezoeken de site om zich aangenaam te verpozen met verhalen, anekdotes, foto's en films over hun eigen leefomgeving, 'gewone' mensen dus.

In hoeverre is deze diversificatie ook in 2019 gelukt? Een indruk kan worden verkregen door het gedrag van de websitebezoeker te volgen. Welke onderdelen van de site worden als eerste door de bezoekers bezocht? 33% van de bezoekers kiest direct voor 'moeilijke' (gele) domeinen als Mijn Stamboom of Archieven en Boeken; dit zullen vaak de ervaren onderzoekers zijn. 49% van onze gebruikers is echter primair geïnteresseerd in de meer toegankelijke (rode) onderdelen als In ons Brabant en Keiveel verhalen; het zogenaamde 'brede' publiek heeft dus de overhand.

Op zich is het verheugend dat het archief niet langer het exclusieve domein is van de specialist, maar die ontwikkeling kent ook haar schaduwzijde en die wordt duidelijk als we het geheel in historisch perspectief zien. In 2016 waren de onderzoekers nog duidelijk in de meerderheid (48%), drie jaar later vormen zij nog slechts 1/3 van het publiek.

Deze daling is tamelijk verontrustend: de gemiddelde onderzoeker bezoekt namelijk ongeveer vier keer zo vaak de website als de gemiddelde ontdekker. Voor elke specialist die we verliezen, moeten we dus vier nieuwe ontdekkers weten te werven. Als deze analyse juist is, tekenen zich hier de grenzen af van toekomstige groei.

meer tevreden publiek

Het BHIC stelt zich niet alleen tot doel een zo groot mogelijk en een zo divers mogelijk publiek aan zich te binden, ook aan de tevredenheid van de gebruikers wordt grote waarde gehecht. Om de resultaten op dat terrein te meten, doet het BHIC al sinds 2005 mee aan de zogenaamde 'Kwaliteitsmonitor', een tweejaarlijkse landelijke enquête naar het publieksoordeel over de fysieke en digitale dienstverlening van Nederlandse archieven. Ook in 2019 is dit onderzoek gehouden, maar alvorens de uitkomsten daarvan te geven, eerst een stukje voorgeschiedenis.

In de enquête van 2005 kreeg het BHIC een 7,5 als samenvattend rapportcijfer. Vergeleken met de andere archieven bevonden we ons toen niet in de staart van het peloton, maar net voor de bezemwagen: het was toen de laagste waardering in Nederland.

In de jaren daarna (2007 en 2009) veroverden we een vaste plaats in het peloton, het eindoordeel (7,8) was precies gelijk aan het Nederlands gemiddelde. Niet uitgesproken goed, niet uitgesproken slecht, maar gewoon heel behoorlijk. Zeker als wordt bedacht dat het voor grotere archieven als het BHIC altijd moeilijker is om hoog te scoren dan voor kleinere archieven, die vaak op een kleine maar zeer trouwe schare fans kunnen rekenen.

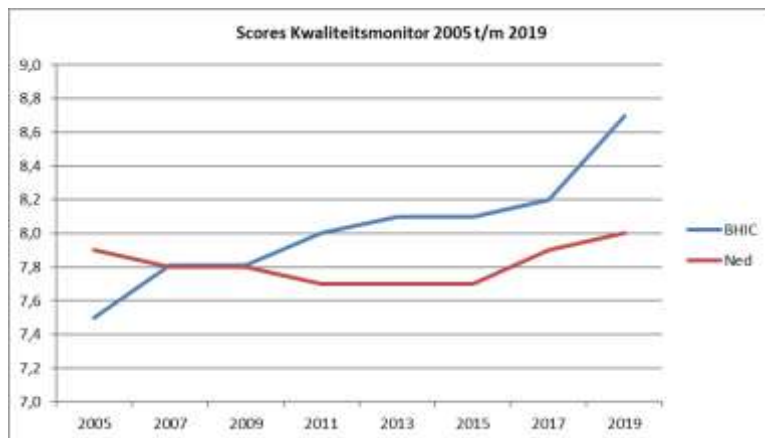
In 2011 nestelde het BHIC zich door een flitsende demarrage in de kopgroep die toen nog uit vijf archieven bestond. Waar de almaar kritischer consument steeds lagere cijfers uitdeelde (het landelijk gemiddelde daalde naar 7,7), beoordeelde diezelfde klant het BHIC steeds positiever: het rapportcijfer bedroeg 8,0.

In 2013 nam het BHIC definitief afstand van het peloton. De gemiddelde landelijke waardering bleef hetzelfde (7,7), de appreciatie voor het BHIC steeg naar een onwaarschijnlijk hoge score: 8,1. Slechts twee instellingen scoorden hoger: het gemeentearchief Schouwen-Duiveland en het regionaal archief Tilburg (8,2).

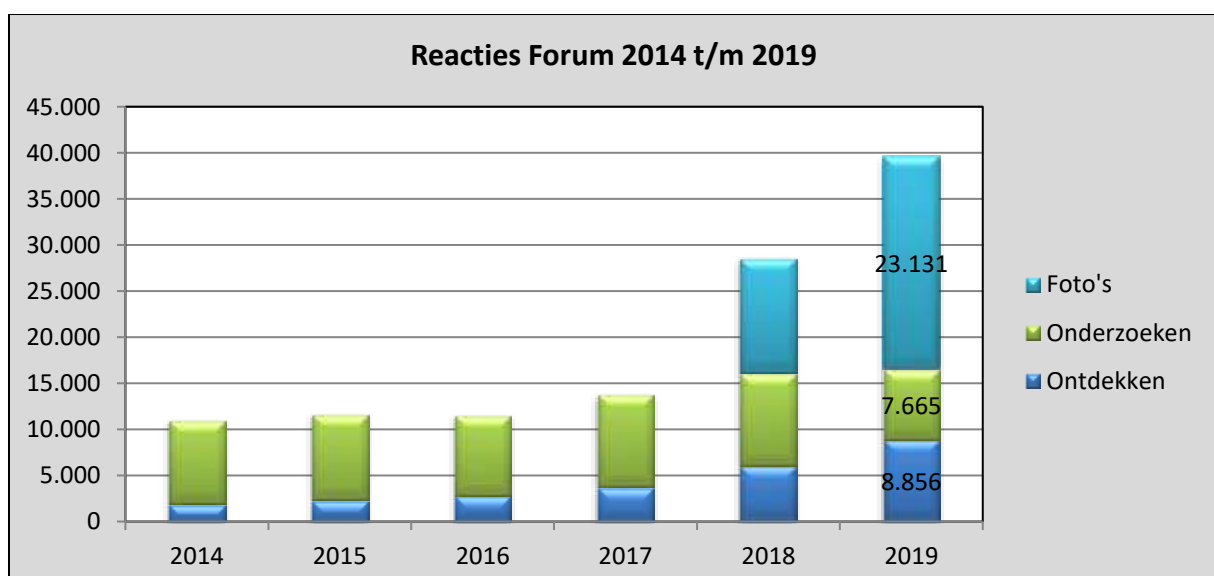
In 2015 werd dit resultaat herhaald: wederom een score van 8,1, wederom een plaats in de top-3. Toch deed zich ook een belangrijke verschuiving voor: was er in 2013 nog een grote afstand tussen de koplopers en het peloton, in 2015 werd het dringen om de koppositie: de concurrentie werd sterker.

In 2017 zette deze trend zich voort: het archiefveld professionaliseert door verdere investering in digitalisering en de landelijke waardering steeg daardoor van 7,7 naar 7,9. Ook het BHIC deed het beter met een score van 8,2 maar waar deze hoge waardering in 2015 nog voldoende zou zijn geweest voor een 1^e plaats, betekende dit in 2017 - net als in de voorafgaande jaren - een gedeelde 3^e plaats.

En dan 2019. De gemiddelde waardering voor de Nederlandse archieven steeg naar 8,0, terwijl het BHIC een ongelooflijke sprong maakte van 8,2 naar8,7 en daarmee voor het eerst en ook nog met enige afstand het hoogst gewaardeerde archief van Nederland is. Een grafiek om deze ontwikkeling te illustreren:

Voorals het gaat om de vindbaarheid, de kwaliteit en de hoeveelheid van archieven scoren we extreem hoog, dat geldt ook voor de snelheid waarmee gezocht kan worden en de ondersteuning door het personeel. Bijzonder veel waardering (9+) krijgen de chatfunctie en scanning op verzoek. De eerste voorziening zorgt ervoor dat wij van 's morgens vroeg tot 's avonds laat (22.00 uur) live bereikbaar zijn voor onze klanten, de tweede faciliteit stelt klanten in staat om scans van archiefstukken digitaal te bestellen waardoor een - vaak tijdrovend - bezoek aan de studiezaal overbodig wordt. Beide services zullen het aantal fysieke bezoeken aan het archief enkel nog verder doen afnemen. Ook de mogelijkheid voor klanten om digitaal te reageren op elkaars opmerkingen en vragen draagt aan deze ontwikkeling bij. Op de diverse thematische platforms werd in 2019 bijna 40.000 keer gereageerd:

In deze interactiviteit is de centrale doelstelling van de publieksfunctie van het BHIC het meest zichtbaar: het creëren van communities, van virtuele gemeenschappen waarin mensen zich onderling verbonden voelen.

de archieffunctie

Het BHIC beheert de archieven van 15 gemeenten, twee waterschappen, de Provincie en het Rijk. Het doet dat - zoals ook wettelijk voorgeschreven - op een goede, geordende en toegankelijke wijze. Maar – en het BHIC stelt daar eer in – het doet het ook zo efficiënt mogelijk. De archieffunctie vereist weliswaar grote zorgvuldigheid, maar dit hoeft niet ten koste te gaan van het tempo; er moeten immers, letterlijk, kilometers worden gemaakt.

Het BHIC houdt als archivaris toezicht op de wijze waarop de overheden de onder hen berustende archieven beheren. Volgens een vast stramien vinden er inspecties plaats, de bevindingen worden in verslagen vastgelegd. Deze rapporten kunnen het karakter dragen van een stofkam, het BHIC kiest er nadrukkelijk voor zich te beperken tot de wezenlijke en urgente tekortkomingen, gevolgd door praktische en uitvoerbare adviezen ter verbetering. Doel van de inspectie is immers progressie, een te ver doorgevoerd formalisme schiet zijn doel voorbij.

Op deze wijze zijn er in 2019 binnen de gemeentes en waterschappen 25 inspectie-gesprekken gevoerd, daarnaast nog eens 10 in de omgevingsdiensten en 15 in de provinciale organisatie. Op onderdelen is natuurlijk altijd verbetering mogelijk is, maar over de gehele linie kan worden geconstateerd dat de aangesloten overheden zich als archiefvormers redelijk tot goed kwijten van hun wettelijke verantwoordelijkheden en verplichtingen.

Hier en daar zijn er wel (grote) achterstanden in de vernietiging van archieven die daarvoor in aanmerking komen: in 2019 werden daar omtrent 51 adviezen uitgebracht. Dit betreft vooral het provinciale archief. Grote aandacht vraagt ook de consequente archivering van de digitale administratie in het centrale 'document management systeem' (DMS). Nog te vaak archiveren ambtenaren een deel van hun bestanden op netwerkschijven, waardoor zaakdossiers incompleet zijn. Bij de latere overdracht aan het e-depot zal dit tot grote problemen leiden. Bovendien zijn er naast het centrale DMS nog andere systemen in gebruik waarin gearhiveerd wordt. Te vaak ontbreekt een volledig overzicht van dergelijke systemen.

Disciplineren is dus geboden. Om die reden organiseert het BHIC naast de afzonderlijke contacten met de DIV-medewerkers twee keer per jaar plenaire bijeenkomsten voor deze ambtenaren. Om ook de eigen rol in deze belangrijke materie te kunnen versterken, heeft het BHIC ultimo 2019 een nieuwe archiefinspecteur aangetrokken.

Behalve deze inspectie- en adviesfunctie heeft het BHIC ook taken op het gebied van het materieel beheer van overgedragen archieven. De bij het BHIC aangesloten partijen zijn immers wettelijk verplicht om hun administratie na 20 jaar naar het archief over te brengen. In 2019 werd door de gemeenten 232 meter en door de waterschappen 52 meter papieren archieven overgebracht.

Regelmatig hebben overheden de reeds overgedragen archieven nog nodig voor hun administratie. Vaak betekent dit fysiek transport van dossiers naar de aanvrager. Dat is niet alleen schadelijk voor deze stukken, maar niet zelden komen ze na een tijdje incompleet retour of juist aangevuld met niet geregistreerde documenten. Mede om die reden is in 2019 begonnen met scanning on demand: de opgevraagde archieven worden gescand en vervolgens digitaal verstuurd. Voor de archiefstukken is dit veiliger, voor de overheden is het sneller en goedkoper. Op deze wijze werden in 2019 ruim 2.500 aanvragen van de deelnemers afgehandeld (150.000 scans) en daalde het aantal fysieke afhandelingen van . aanvragen van bijna 5.000 in 2018 naar ruim 3.000 in 2019. Op termijn zal het wegtransport van archieven tot het verleden behoren.

Onderdeel van het materieel beheer vormen conservering en restauratie. Heel wat archiefstukken zijn niet in optimale staat, er zijn vaak ook heel wat eeuwen overheen gegaan. Streng in de leer zou dit betekenen dat veel archiefstukken gerestaureerd moeten worden. Maar als wordt geconstateerd dat de matige conditie volledig stabiel is, dan vervalt naar de opvatting van het BHIC de urgentie tot actief herstel. Zeker als die oorspronkelijke documenten gescand zijn en dus niet meer worden ingezien. Dat scheelt tijd en geld. Vanuit deze overwegingen is in 2019 het eigen interne restauratieatelier opgeheven, vrijkomende middelen worden deels ingezet voor verdere optimalisering van de bewaarcondities.

De archieffunctie van het BHIC kenmerkt zich dus door een grote zorgvuldigheid, gecombineerd met een realistische no-nonsense aanpak. Deze instelling heeft de tijd vrijgemaakt om ondertussen in vrijwel alle aspecten van het beheer 'in control' te zijn: de instroom is gereguleerd, inventarisatieachterstanden behoren goeddeels tot het verleden, de scanning van alle veelgebruikte archieven is nagenoeg voltooid. Dit alles heeft tot gevolg dat de archieffunctie - naast de doorlopende taak om ook de nog binnenkomende archieven goed, geordend en toegankelijk te beheren - zich goed kan concentreren op een belangrijke opgave: de verdere ontwikkeling van een e-depot dat duurzaam beheren en raadplegen van te bewaren digitale archiefbescheiden mogelijk maakt.

Het BHIC beschikt over een e-depot dat door en voor het Rijk ontwikkeld is. De benodigde aanpassingen om dit depot ook geschikt te maken voor gebruik door de andere overheden laat van rijkswege op zich wachten, vandaar dat het BHIC op eigen kosten de vereiste modificaties heeft aangebracht. Hierdoor beschikt het BHIC vanaf 2019 als één van de weinige archieven in Nederland over een volwaardig functionerend e-depot. Momenteel bevat dit depot de bouwvergunningen van Oss, Uden, Veghel, Landerd, Sint-Anthonis, Wanroij en Oploo, alsook de audio- en videotulen van Landerd, Veghel, Oss en Mill. In de laatste fase bevindt zich de invoer van de bouwvergunningen van Cuijk, Grave, Mill, Boxmeer, Boekel, Zeeland, Schaijk en Boxtel. Datzelfde geldt voor de videotulen van Vught, Boekel en de provincie en voor de milieuvergunningen van Boxtel en Bernheze. Begonnen is ook met de archivering van de netwerkschijven van de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap Aa en Maas. Ultimo 2019 bevatte het e-depot bijna 1 miljoen bestanden ter grootte van 4 terabyte, eind 2020 zal dat een veelvoud zijn; de ontwikkelingen gaan nu heel snel.

Vooruitzichten

Toen we in 2005 met het BHIC begonnen, was er al snel een operationele missie die sturing gaf aan onze werkzaamheden. De ambitie was kort en krachtig: *meer publiek, meer divers publiek, meer tevreden publiek*. Terugkijkend zijn we redelijk geslaagd in het realiseren van deze doelstellingen: we hebben met afstand het grootste digitale publieksbereik van alle archieven in Nederland, verreweg de grootste gebruikerstevredenheid en ook in diversiteit van de publieksopbouw onderscheiden we ons in positieve zin van onze collega's. Een mens is geneigd om te zeggen *mission completed*; we tellen onze zegeningen en consolidatie wordt de nieuw opdracht.

Een dergelijke ambitie – hoe legitiem en eervol ook – past echter niet bij de interne dynamiek van de organisatie; de tot nu toe behaalde resultaten moeten dus vooral worden gezien als de voltooiing van een - weliswaar hele belangrijke maar toch ook eerste - fase in de verdere ontwikkeling van het BHIC. In 2005 lieten we ons inspireren door de tv-serie *Star Trek*:

Space: the final frontier. These are the voyages of the starship Enterprise. Its mission: to explore strange new worlds. To seek out new life and new civilizations. To boldly go where no man (i.e. archief) has gone before!

Die reis, die zoektocht is voor het BHIC nog lang niet ten einde: er liggen nog tal van nieuwe werelden in het verschiet.

Zo is het huidige publieksbereik in vergelijking tot andere archieven zeker aanzienlijk, maar in absolute aantallen toch vrij beperkt. Natuurlijk hebben we in de afgelopen jaren steeds ons uiterste best gedaan om deze resultaten te verbeteren, maar tegelijkertijd moet worden erkend dat onze promotionele middelen beperkt waren: niet zozeer financieel maar ook in termen van kennis en kunde. Marketing en promotie is een vak, het BHIC heeft op dat gebied nog veel te leren.

Vergroting van het publieksbereik kan zeker ook worden gerealiseerd door beter en slimmer gebruik van de sociale media. Wederom doet het BHIC het op dat terrein in vergelijking tot de overige archieven zeker niet slecht, maar tot nu toe zijn deze publiekskanalen vooral promotioneel ingezet en dienden ze bovenal om gebruikers te verleiden hun domein te verlaten en de websites van het BHIC te gaan bezoeken. Terwijl de sociale media juist eigen werelden vormen, waarbinnen de interactie plaatsvindt. Pas dit jaar zijn we begonnen met de ontwikkeling van specifieke content voor de sociale media; een pril begin waarbij nadere conceptualisering en groei van expertise dringend geboden is.

Ook de veelgeprezen diversiteit van het BHIC kan en moet verder worden uitgebreid. Natuurlijk is het mooi dat het BHIC zich niet alleen richt op de geofende historisch onderzoeker en ook probeert om met een laagdrempelig en kwalitatief hoogstaand aanbod een breder publiek aan zich te binden. Nog mooier dat we daar ook redelijk in slagen. Tegelijkertijd valt niet te ontkennen dat we last hebben van een zwakte die intrinsiek is aan elk archief: door de aard van de bronnen die overwegend vanuit het perspectief van de overheid zijn gevormd en samengesteld, worden veel belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen (zoals vrouwenemancipatie, immigratie, intensieve veehouderij, maakindustrie) haast per definitie onderbelicht. Een bijgesteld acquisitiebeleid kan daar op langere termijn verandering in brengen, maar ook op korte termijn moet die eenzijdige optiek worden doorbroken. Zo wordt er volgend jaar een website gelanceerd gewijd aan de vrouwenbeweging in Brabant, waarbij de bronnen niet uit onze depots komen, maar door particulieren zijn bijeengebracht. Het is een website die dus ook tot doel heeft archieven te verkrijgen en te bewaren.

Dat is nieuw. Om diezelfde reden wordt nu gewerkt aan een website over gastarbeiders in Brabant: de informatie is niet primair op archieven gebaseerd, maar op literatuuronderzoek; de door ons bewaarde bronnen bevatten immers nauwelijks gegevens over dit onderwerp. Met deze website wordt niet alleen inhoudelijk meer recht gedaan aan een fenomeen dat zoveel heeft betekend voor de diversiteit van de Brabantse samenleving, maar wordt ook gepoogd aanvullende bronnen van particulieren en instellingen te verwerven.

Grotere diversiteit kan ook worden bereikt door het aanhalen van de contacten met de wetenschap. In het verleden gebeurde dat incidenteel en op verzoek van onderzoekers en universiteiten; het in opdracht van het Onderzoekprogramma Politie en Wetenschap door de universiteit van Tilburg uitgevoerde studie naar criminele Brabantse families is daar een voorbeeld van, evenals het NWO-project MISS (Mining Social Structures from Genealogical Data) uitgevoerd door onderzoekers van de Universiteit Maastricht en de Technische Universiteit Eindhoven waarbij het BHIC steeds de data leverde. Ook de inhoudelijke ondersteuning van het project *Joden in Noord-Brabant 1930-1945* dat thans ter beoordeling ligt bij het Mondriaanfonds valt onder deze categorie. Meer structurele samenwerkingsverbanden zijn echter gewenst en ook wel degelijk mogelijk, want vooral op het gebied van de historische demografie hebben wij de wetenschap dankzij onze 'big data' veel te bieden. Voor dit belangrijke onderzoeksterrein is al belangstelling getoond door de universiteiten van Leiden (koppeling strafvonnissen aan bevolkingsgegevens), Eindhoven (datavisualisatie) en Nijmegen (criminaliteit in oorlogstijd).

Er valt gezien het bovenstaande op het gebied van publieksbereik en -diversificatie dus nog heel veel te bereiken en werk te verzetten. Maar ook in de relatie tot onze archiefvormers bestaan er nog talloze, deels ongerealiseerde ambities. Het belangrijkste voorbeeld is ongetwijfeld het e-depot, de voorziening die elektronische opslag en beheer van digitale archieven mogelijk maakt. Op dit moment liggen we in de ontwikkeling van dit depot voor op grote delen van de Nederlandse archiefwereld, maar de wet op de remmende voorsprong leert dat tempo en focus uiterst belangrijk blijven. Het belang van de zaak rechtvaardigt dat ook: het gaat immers om de transparante en betrouwbare informatiehuishouding van de overheid. Het BHIC heeft daarin uiteindelijk slechts een faciliterende rol – wij leveren de voorziening, de archiefvormers zelf zijn verantwoordelijk voor de goede overdracht van hun archieven - maar zeker in deze vroege fase van ontwikkeling verwachten de overheden richtinggevende adviezen over de inrichting van hun digitale administratie. Er zal dus langdurig sprake zijn van een intensieve samspraak en samenwerking met de deelnemende partijen.

Tot slot nog een uitdaging van meer organisatorische aard. De Nederlandse en dus ook Brabantse archiefwereld kenmerkt zich door een verscheidenheid aan archieven die grote waarde hechten aan hun zelfstandigheid en eigen wijze van opereren. Zolang dat in het belang is van het publiek en de archiefvormers is daar uiteraard niets op tegen, maar soms vraagt de effectiviteit om nauwere onderlinge samenwerking. Het BHIC ziet die symbiose met name in geïntensiverde relaties met het RHC Eindhoven: een gezamenlijk e-depot, een door beide partijen gedragen foto- en filmwebsite die fungeert als een digitaal Brabants Instituut voor Beeld en Geluid zou een grote verrijking van de archiefwereld betekenen. Momenteel worden deze toekomstscenario's werkenderwijs in projectvorm onderzocht. Deze initiatieven verdienen alle ruimte, waarbij het gemeenschappelijke en het algemene belang voorrang verdient boven het eigenbelang van het BHIC.

Het moge duidelijk zijn uit het voorafgaande: van een *mission completed* is geen sprake. Er is enkel een solide uitvalsbasis gecreëerd voor verdere exploratie van nieuwe werelden; de ontdekkingstocht is nog lang niet ten einde.

Tot slot

Dit is mijn laatste jaarverslag. Na 18 jaar (eerst drie jaar als rijksarchivaris van het toenmalige rijksarchief, daarna vijftien jaar als directeur van de rechtsopvolger het BHIC) neem ik afscheid van de organisatie die mij zeer dierbaar is. Dat vertrek gaat uiteraard gepaard met enige weemoed: het is een ongelooflijk plezierige ervaring geweest om met z'n allen, zo lang, zo gezamenlijk en zo gedreven, te mogen werken aan vergroting van het maatschappelijk belang van het BHIC. Maar overheersend is toch een diep gevoel van dankbaarheid: jegens het bestuur dat mij al die jaren in staat heeft gesteld in alle vrijheid de koers van het BHIC te bepalen, jegens de medewerkers vanwege hun haast onvoorwaardelijke steun. Een leidinggevende positie moet je immers ook worden gegund; wat dat betreft ben ik een zeer bevoorrecht mens.

Het BHIC sluit dit boekjaar af met ongekend goede resultaten; een voorlopig hoogtepunt in een haast ononderbroken reeks. Nu ik met pensioen ga, word ik daar persoonlijk vaak en veel om gecompimenteerd. Dat is echt te veel eer. Ik heb het in elk jaarverslag geschreven en zo voelt het ook, tot in mijn diepste vezels: "een organisatie is zo goed als de mensen die er werken". Zonder de enorme betrokkenheid van de medewerkers, hun positieve bezieling, hun bereidheid om steeds weer nieuwe wegen in te slaan, was er van alle mooie plannen weinig terecht gekomen. Het succes van het BHIC kan dan ook worden gezien als een hommage aan de (Brabantse) kunst van het samenwerken.

René Bastiaanse
26 februari 2020